בתיה אפולו בביתה שביפו, סוף שנות ה־60 של המאה ה־20 (צילום: יעקב אגור)
باتيا أپولو في منزلها في يافا، أواخر ستينيات القرن الـ 20 (تصوير: يعقوڤ إيغور)
Batia Apollo at her Jaffa home, late 1960s (photo: Yakov Agor)

התערוכה מוקדשת לזכרם של בתיה אפולו (1946–2018) והאספן עמי בראון (1929–2010)
المعرض هو إهداء لذكرى باتيا أپولو (1946–2018) وهاوي جمع الأعمال الفنية عامي براون (1929–2010)
The exhibition is dedicated to the memory of Batia Apollo (1946–2018) and the collector Ami Brown (1929–2010)

תודה לכל המשאילים שאפשרו לנו בנדיבותם להציג את העבודות שברשותם.
نتقدم بجزيل الشكر لجميع الأسخياء الذين وافقوا على إعارة الأعمال للمعرض.
We extend our deep gratitude to all the lenders to the exhibition,
for their generous support in making works available to us.

עוזרת לאוצרים: נטלי טיזננקו | עוזרת לאוצרת ראשית: לילך עובדיה
עיצוב גרפי: סטודיו קובי פרנקו | עיצוב תערוכה: טל בן אברהם
עריכת טקסט ותרגום לאנגלית: עינת עדי – מעשה־מילים
תרגום לערבית: גלוקל תרגום ופתרונות שפה | תלייה: איל ראובני
مساعدة القيّمين: نتالي طيزنينكو | مساعدة القيّمة الرئيسية: ليلاخ عوڤاديا
تصميم الجرافيك: استوديو كوبي فرانكو | تصميم المعرض: طال بن أبراهام
تحرير النص والترجمة للإنجليزية: عينات عادي- معاسيه ميليم
الترجمة للعربية: جلوكال للترجمة والحلول اللغوية | تعليق: أيال رؤوڤيني
Assistant Curator: Natalie Tiznenko | Assistant to Chief Curator: Lilach Ovadia
Graphic Design: Kobi Franco Design | Exhibition Design: Tal Ben Avraham
Text Editing and Translation: Einat Adi – Acts of Writing
Arabic Translation: Glocal Translations and Content Resolutions | Hanging: Eyal Reuveni

כל התצלומים בתערוכה מאת יעקב אגור, באדיבות *הארץ*.
תודה לחברת עמדה – בנייה וליווי הנהלות בע"מ על תמיכתה הנדיבה והמיוחדת במוזיאון.
העבודות מאוסף גבי ועמי בראון, אלא אם צוין אחרת.
جميع الصور في المعرض التقطت بعدسة يعقوڤ إيغور، بلطف من أرشيف هآرتس.
شكر خاص لشركة عيمدا على دعمها الخاص والسخي للمتحف.
الأعمال هي من مجموعة غابي وعامي براون، إلا إذا أشير إلى خلاف ذلك.
All photographs are by Yakov Agor, courtesy of *Haaretz*.
Thanks to Emda Group for the exceptional and generous support of the Museum.
Works are from the Gaby and Ami Brown Collection, unless otherwise indicated.

Little has been written about the life and art of Batia Apollo (1946–2018). It is difficult to draw a coherent picture from the fragmented memories and partial facts that emerged from the stories of friends, acquaintances, and family members interviewed ahead of the exhibition, let alone to verify and organize her story on a timeline. The interviewees who were close to her maintained a certain distance, sharing little and reluctantly, protecting her privacy as she herself did zealously during her lifetime. Those who told about her spoke with longing, appreciation, and love.

Apollo was born Barbara Christina in Germany. When she was three years old, her mother gave her up for adoption and she was handed over to a childless couple from Poland – Moshe and Shoshana Apollo. The Apollo family immigrated to Israel in 1950, and Barbara's name was changed to Batia. From an early age, she demonstrated artistic talent. She studied art and textile design at the WIZO France High School, and subsequently at the Avni Institute of Art, Tel Aviv. At the age of nineteen, she met Dahn Ben-Amotz (1924–1989) – a controversial writer and screenwriter, actor and publicist, who was one of the leading figures of the bohemian community in Israel. In 1966, the two started living together, and a year later their only daughter, Neomi, was born. From 1965 to 1971, Apollo exhibited her paintings in four of the Ten Plus group exhibitions. In 1971, after separating from Ben-Amotz, she moved to the Netherlands for a year, where she studied animation. After returning to Israel, she chose to stay away from the cultural center and settled in the north of the country. In her final years, she lived in the small community of Amuka in the Galilee. She passed away at the age of 72, leaving a daughter, three grandchildren, and a group of loyal friends who cherish her memory.

Apollo's paintings have a figurative line of a rare quality. They hint at a closed world of inner fantasy – a world of symbolistic attributes, blending literature with mental visions and brimming with cryptic fictional images of a mythical, haunted, dark, and turbulent nature. She used to paint on a small, at times miniature, scale, with very fine brushes and a meticulous line, with great emphasis on depictions of textures and details. Her diminutive paintings require special attention. The close scrutiny of the works invokes a certain intimacy, but this is constrained by the enigmatic nature of the paintings and the difficulty in discerning all the details of the images.

She experimented a great deal with ancient techniques, such as tempera on wood, oils, encaustic painting (with hot wax), graphite pencils, and so on. The references she used to incorporate into her works – from art history, decorative art, and old photographs – highlight her need to work within a historical context to ensure her artistic actions, and perhaps even her very identity as an artist, are firmly rooted.

Apollo always painted sporadically, and only after internal struggles and profound mental difficulty. She labored for a long time on each and every painting, and found it hard to complete works, due to her proclivity to self-criticism and perfectionist demands. She often destroyed her paintings, and those that remained she treated like sacred objects, protecting them and keeping them carefully swaddled. This contributed to the mythical aura surrounding her works, effectively making them extremely rare. The purchasers of her paintings, who were usually from among her circle of close acquaintances, have jealously guarded them over the years. Unfortunately, many of the owners of the paintings find it so difficult to part from them that they have refused to lend them for display in this exhibition – the first solo show devoted to her work.

هناك مراجع قليلة عن حياة ونشاط باتيا أپولو كفنانة (1946-2018). يصعب رسم صورة متناسقة من أجزاء الذكريات والحقائق التي ذكرت في قصص جمعت من أصدقائها، معارفها وعائلتها استعدادًا للمعرض، ويصعب على وجه التحديد تأكيد صحة قصة حياتها وتحديد تسلسلها الزمني. حرص الأشخاص الذين شاركوا في المقابلات من بين مقرّبيها على الحفاظ على مسافة ما، لم يشاركوا الكثير من التفاصيل وتحدثوا قليلًا حفاظًا على خصوصيتها، كما فعلت هي أيضًا خلال حياتها. أما هؤلاء الذين تحدثوا عنها، فقد فعلوا ذلك بحنين وتقدير ومحبّة.

ولدت أپولو في ألمانيا باسم باربارا كرستينا. وعندما كانت في الثالثة من عمرها، سلّمتها والدتها للتبني لزوجين مقطوعيّ النسل من بولندا، موشيه وشوشانا أپولو. قدمت عائلة أپولو إلى البلاد في سنة 1950، وتم تغيير اسمها من باربارا إلى باتيا. برزت موهبتها الفنية منذ نعومة أظفارها. درست الفنون وتصميم النسيج في ثانوية فيتسو- فرنسا، ومن ثم في معهد آڤني في تل-أبيب. عندما كانت في الـ 19، تعرفت إلى دان بن آموتس (1924-1989)، والذي كان أديبًا وكاتب سيناريو، ممثلًا وكاتب مقالات رأي، وقد عُرف كشخصية جدلية وأحد أبرز البوهيميين في البلاد. في سنة 1966، انتقلا للعيش معًا، وبعد سنة واحدة، ولدت ابنتهما الوحيدة، نعومي. في الفترة ما بين 1965 و 1971، عرضت أپولو بعض لوحاتها في أربع معارض من مجموعة «عيسر بلوس». بعد انفصالها عن بن آموتس، سافرت إلى هولندا لسنة واحدة، حيث درست موضوع الرسوم المتحركة، وبعد عودتها إلى البلاد، قررت الابتعاد عن المركز، واستقرت في شماليّ البلاد. في سنواتها الأخيرة، استقرت في عموقه. رحلت وهي في الـ 72، مخلفة وراءها ابنة، ثلاثة أحفاد ومجموعة مخلصة من الأصدقاء والصديقات الأوفياء لذكراها.

تتسم لوحات أپولو بخطٍ مجازيّ نادر. ترمز اللوحات إلى عالم مغلق يحيط بفنتازيا داخلية. عالم ذو خصائص رمزية، يدمج بين الأدب والأحلام ويعجّ بصور خيالية مشفّرة ذات طابع خرافي، مضطرب، مظلم وعاصف. اعتادت أپولو الرسم بمقاييس صغيرة، وأحيانًا صغيرة جدًا، بفُرشٍ رفيعة، بخط متقن، مع التعمق في أوصاف التركيبات والتفاصيل. أكثرت من استخدامٍ تقنيات قديمة، من بينها تمبيرا على خشب، طلاء زيتي، الرسم بالشمع الساخن، رصاص الجرافيت وغير ذلك. الاقتباسات التي اعتادت دمجها في أعمالها- من تاريخ الفن، من قطع فنية زخرفية ومن صور قديمة- تُبرز حاجتها لإنتاج أعمالها الفنية ضمن سياق تاريخي، وترسيخ جذور مسيرتها الفنية، وهويتها الفنية، عميقًا في الأرض. رسوماتها الصغيرة تتطلب إيلاء انتباه شديد للتفاصيل. عملية التقارب تدعو للحميمية، ولكنها حميمية محدودة بسبب الطبيعة المُبهمة للرسومات، وصعوبة تمييز جميع تفاصيلها.

خلال مسيرتها الفنية، لم ترسم أپولو كثيرًا، وكانت تنتج أعمالها الفنية وهي تخوض صراعًا داخليًا وتواجه تحديات نفسية صعبة. خصصت وقتًا طويلًا لكل لوحة، وكان يصعب عليها استكمال لوحاتها بسبب النقد الذاتي والسعي للكمال. في الكثير من الأحيان، انتهى بها الأمر بإبادة لوحتها، وحافظت على ما تبقى من اللوحات بخوف شديد، بحيث بالغت في تغليفها وحمايتها. ساهمت عاداتها هذه في ترسيخ المكانة الأسطورية لأعمالها، وجعلت منها أعمالًا نادرة. المشترون الأصليون للوحاتها، والذين كانوا غالبًا من معارفها المقربين، حافظوا عليها بتفانٍ شديد طيلة السنوات الماضية. للأسف، يصعب على العديد من مُلّاك هذه اللوحات الانفصال عنها، ولذلك، رفضوا إعارتها لغرض عرضها في هذا المعرض. إنّه المعرض الفردي الوحيد المخصص لأعمالها.

רק מעט נכתב על חייה ופועלה כאמנית של בתיה אפולו (1946–2018). קשה לשרטט תמונה קוהרנטית משברי הזיכרונות והעובדות החלקיות שעלו מסיפורים של חברים, מכרים ובני משפחה לקראת התערוכה, לא כל שכן לאמת ולארגן את סיפורה על ציר הזמן. המרואיינים שהיו קרובים אליה שמרו על ריחוק מסוים, נזהרו מלשתף ומיעטו לדבר, מגינים על פרטיותה כפי שעשתה היא עצמה בקנאות בימי חייה. אלו שסיפרו על אודותיה דיברו בגעגועים, בהערכה ובאהבה.

אפולו נולדה בגרמניה בשם ברברה כריסטינה. כשהייתה בת שלוש מסרה אותה אמה לאימוץ והיא הועברה לידי זוג חשוך ילדים מפולין, משה ושושנה אפולו. משפחת אפולו עלתה ארצה ב־1950 ושמה של ברברה שונה לבתיה. מגיל צעיר הפגינה אפולו כישרון אמנותי. היא למדה אמנות ועיצוב טקסטיל בתיכון ויצ"ו צרפת ולאחר מכן במכון אבני בתל־אביב. בגיל 19 הכירה את דן בן אמוץ (1924–1989), שהיה סופר ותסריטאי, שחקן ופובליציסט, דמות שנויה במחלוקת ומאושיות הבוהמה בארץ. ב־1966 עברו השניים להתגורר יחדיו ושנה לאחר מכן נולדה בתם היחידה, נעמי. בין 1965 ל־1971 הציגה אפולו מציוריה בארבע מתערוכות קבוצת "עשר פלוס". ב־1971, לאחר שנפרדה מבן אמוץ, נסעה להולנד לשנה, שם למדה אנימציה. לאחר שחזרה ארצה, בחרה להתרחק מהמרכז, והשתקעה בצפון הארץ. בשנותיה האחרונות התגוררה בעמוקה. היא הלכה לעולמה בגיל 72, והניחה בת, שלושה נכדים וקבוצה נאמנה של חברות וחברים המוקירים את זכרה.

לציוריה של אפולו קו פיגורטיבי נדיר באיכותו. הם מרמזים על עולם סגור של פנטזיה פנימית. זהו עולם בעל אפיונים סימבוליסטיים, הממזג ספרות וחזיונות ושופע דימויים בדיוניים מוצפנים בעלי גוון מיתי, רדוף, אפל וסוער. היא נהגה לצייר בקנה מידה קטן ולעיתים אף זערורי, עם מכחולים דקיקים, בקו מוקפד, תוך התעמקות בתיאורי טקסטורות ופרטים. ציוריה הקטנים מחייבים תשומת לב מיוחדת. פעולת ההתקרבות מזמנת אינטימיות, אך זו מוגבלת בשל האניגמטיות של הציורים והקושי להבחין בכל פרטי הדימויים.

אפולו הרבתה להתנסות בטכניקות עתיקות, בהן צבעי טמפרה על עץ, צבע שמן, אנקאוסטיקה (ציור בשעווה חמה), עפרונות גרפיט ועוד. הציטוטים שנהגה לשלב בעבודותיה – מתולדות האמנות, מפריטי אומנות דקורטיבית ומתצלומים ישנים – מבליטים את הצורך שלה לפעול בתוך הקשר היסטורי ולעגן את מהלכיה, ואולי אף את זהותה כיוצרת, בשורשים עבותים.

מאז ומתמיד מיעטה אפולו לצייר ויצרה תוך מאבק פנימי וקושי נפשי כבד. היא עמלה זמן רב על כל ציור וציור, והתקשתה להשלים יצירות בשל ביקורתיות עצמית ותובענות פרפקציוניסטית. לא אחת השמידה את ציוריה, ובציורים הנותרים נהגה בחרדת קודש, שמרה עליהם ועטפה אותם בקפידה יתרה. מנהגיה אלה תרמו לביסוס המעמד המיתי של עבודותיה, והפכו אותן בפועל לנדירות ביותר. הרוכשים המקוריים של ציוריה, שנמנו לרוב עם חוג מכריה הקרובים, שמרו עליהם בקנאות לאורך השנים. למרבה הצער, רבים מבעלי הציורים כה מתקשים להיפרד מהם עד שסירבו להשאילם לצורך הצגתם בתערוכה זו – תערוכת היחיד הראשונה המוקדשת ליצירתה.

אוצרים: איה לוריא ואורי דרומר
القيّمان: آيا لوريا وأوري دروmer
Curators: Aya Lurie and Ori Drumer